

AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ

ÜÇÜNCÜ DAİRE

ÖZEL VE DİĞERLERİ - TÜRKİYE DAVASI

(Başvuru no: 37626/02)

KARARIN ÖZET ÇEVİRİSİ

STRAZBURG

31 Ocak 2008

İşbu karar AİHS'nin 44 § 2. maddesinde belirtilen koşullar çerçevesinde kesinleşecek olup, şekli bazı düzeltmelere tabi olabilir.

Türkiye Cumhuriyeti aleyhine açılan ve 37626/02 başvuru no'lu davanın nedeni T.C. vatandaşı Armağan Özel, Cem Çakar, Hakkı Köse ve Abbas Mert'in (başvuranlar) Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne (AİHM) 23 Temmuz 2002 tarihinde Temel İnsan Hakları ve Özgürlüklerini güvence altına Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AİHS) 34. maddesi uyarınca yapmış olduğu başvurdur. Başvuranlar Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) önünde İstanbul barosu avukatlarından H. Kaplan tarafından temsil edilmektedir.

OLAYLAR

DAVANIN KOŞULLARI

Başvuranlar sırasıyla 1950, 1964, 1960 ve 1963 doğumlu olup İstanbul'da ikamet etmektedirler.

Mesleği doktorluk olan A. Özel, H. Köse ve C. Çakar, askere çağrılanlara sahte çürük raporu düzenlemekten İstanbul Emniyet Müdürlüğü polisleri tarafından 30 Kasım, 5 ve 6 Aralık 1995 tarihlerinde yakalanarak gözaltına alınmışlardır.

Başvuranlar 9 Aralık 1995 tarihinde Genelkurmay Başkanlığı İstanbul Askeri Mahkemesi hakiminin (Askeri mahkeme) kararıyla tutuklu yargılanmak üzere Kasımpaşa Askeri Cezaevi'ne gönderilmişlerdir.

A. Mert 12 Mart 1996 tarihinde askerlik hizmetinden muaf olmak için sahte çürük raporu alma suçuyla İstanbul Emniyet Müdürlüğü polisleri tarafından yakalanmış, 18 Mart 1996 tarihinde askeri hakim kararıyla tutuklu yargılanmak üzere Kasımpaşa Askeri Cezaevi'ne konulmuştur.

Askeri Mahkeme Cumhuriyet Başsavcısı 22 Mart 1996 tarihli bir iddianame ile Askeri Ceza Kanunu'nun 81. maddesine dayalı olarak A.Özel, H.Köse ve C.Çakar'ı askerlik hizmeti için çağrılan bazı kişilere sahte doktor raporu düzenlemek ve A. Mert'i ise askerlik hizmetinden muaf olmak için sahte doktor raporu almak suçu ile itham etmiştir.

A. Özel 18 Nisan 1996 tarihinde, diğer başvuranlar 12 Haziran 1996 tarihinde tutuksuz yargılanmak üzere serbest bırakılmışlardır.

Askeri mahkeme 20 Ekim 2000 tarihli bir karar ile A. Mert'i bir yıl beş ay on beş gün, A. Özel'i bir yıl on bir ay on gün, C. Çakar'ı on ay ve H. Köse'yi altı ay yirmi gün hapis cezasına çarptırmıştır.

A.Özel, H. Köse ve C. Çakar 22 Ocak 2001 tarihinde Askeri Yargıtay'da temyize gitmişlerdir.

A. Mert belirtilmeyen bir tarihte temyize gitmiştir.

Askeri Yargıtay 16 Nisan 2002 tarihinde ilk derece mahkemesinin A. Mert hakkındaki kararını onamış, H. Köse, C. Çakar ve A. Özel hakkındaki kararını bozmuştur.

1 Nisan 2004 tarihinde Askeri mahkeme dava dosyasını yeniden incelemiş ve üç başvurunu bir yıl bir aydan bir yıl on bir aya kadar hapis cezasına çarptırmıştır.

İlk derece mahkemesinin bu kararı 19 Temmuz 2005 tarihinde Askeri Yargıtay tarafından C. Çakar ve A. Özel tarafından onanmış ve H. Köse için ikinci defa bozulmuştur.

22 Haziran 2006 tarihinde H. Köse 10 ay hapis cezasına çarptırılmıştır. Taraflardan edinilen son bilgiye göre yargı süreci Askeri Mahkeme önünde halen devam etmektedir.

HUKUK

I. AİHS’NİN 6/1. MADDESİ’NİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI HAKKINDA

Başvuranlar ceza yargı sürecinin uzunluğunun AİHS’nin 6/1. maddesinde öngörülen «makul süre» ilkesinin ihlaline yol açtığını ileri sürmektedirler. Başvuranlar bu maddeye dayalı olarak sivil oldukları halde kendilerini yargılayan askeri mahkemenin bağımsızlıktan ve tarafsızlıktan yoksun olduğundan şikayetçi olmaktadır.

A. Ceza yargı sürecinin uzunluğu hakkında

AİHM başvurular hakkında sürdürülen ceza sürecinin 30 Kasım 1995 tarihinde A. Özel için, 5 Aralık 1995 tarihinde H. Köse, 6 Aralık 1995 tarihinde C. Çakar için, 12 Mart 1996 tarihinde yakalanarak gözaltına alınmaları ile başladığını ve Askeri Yargıtay’ın 16 Nisan 2002 tarihinde A. Mert için, 19 Temmuz 2005 tarihinde C. Çakar ve A. Özel için vermiş olduğu nihai kararlarıyla tamamlandığını hatırlatır. Askeri Yargıtay önünde bulunan H. Köse ile ilgili karar üçüncü kez incelenmesi için ilk derece mahkemesine geri gönderilmiştir.

Edinilen bu bilgilerden ceza sürecinin A. Özel ve C. Çakar için dokuz yıl yedi ay; A. Mert için altı yıl bir ay sürdüğü anlaşılmaktadır. Taraflardan alınan son bilgilere göre iki bozma kararının ardından H. Köse’nin davası Askeri Yargıtay önünde bulunmaktadır ve şu ana dek on bir yıl on bir aydan fazla bir süre geçmiştir.

AİHM yargılama süresinin makul olup olmadığının davanın şartları ışığında, –ve davanın karmaşıklığı, başvuran ve ilgili mercilerin tutumu gibi içtihadında yerleşmiş ölçütlere göre değerlendirilmesi gerektiğini hatırlatır (Bkz. diğerleri arasında *Pélissier ve Sassi-Fransa* Büyük Daire kararı, no: 25444/94).

AİHM daha önce de bu başvurudakine benzer sorunlar hakkında görüş bildirme fırsatını bulduğunu ve AİHS’nin 6/1. maddesinin ihlal edildiği sonucuna vardığını anımsatır (Bkz. sözü edilen *Pélissier ve Sassi* kararı).

AİHM mahkemeye sunulan tüm delil unsurlarını incelemiş ve Hükümetin Mahkemenin bu davada farklı bir sonuca ulaşmasını sağlayacak ikna edici hiçbir tespit ve delil sunmadığını tespit etmiştir. Mahkemenin bu yöndeki yerleşik içtihadını göz önünde bulunduran AİHM sözkonusu yargı sürecinin uzunluğunun aşırı ve «makul süre» koşuluna aykırı olduğu sonucuna varmıştır.

Bu nedenle AİHS’nin 6/1. maddesi ihlal edilmiştir.

B. Askeri mahkemenin bağımsızlığı ve tarafsızlığı hakkında

AİHM daha önce de bu başvurudakine benzer sorunlar hakkında görüş bildirme fırsatını bulduğunu ve AİHS’nin 6/1. maddesinin ihlal edildiği sonucuna vardığını anımsatır (Bkz.

sözü edilen Ergin (no:6), Onaran-Türkiye no: 65344/01 5 Haziran 2007 ve Düzgören-Türkiye no: 56827/00 kararları).

AİHM, Hükümetin mevcut davada farklı bir sonuca ulaşmasını sağlayacak ikna edici hiçbir tespit ve delil sunmadığını kaydetmektedir. Bunun yanı sıra sivil kişiler olarak orduya sadakat göstermek zorunluluğu olmayan başvuranların yalnızca askeri hakimlerden oluşan bir mahkemede askerlik hizmetinin yerine getirilmemesine ilişkin görülen davada ordu mensubu hakimler tarafından yargılanmaktan endişe duymalarının anlaşılabilir olduğu tespitinde bulunmaktadır (Bkz. *a contrario*, Önen-Türkiye kararı, no: 32860/96, 10 Şubat 2004). Başvuranların haklarında açılan davada Askeri mahkemenin kararını dava konusunun özüne yabancı gerekçelere dayandırmasından endişelenmesini meşru bulmaktadır. Bu nedenle başvuranların bu yargı makamının tarafsız ve bağımsız olmadığı yönündeki şüpheleri objektif olarak doğrulanmaktadır. (sözü edilen Incal kararı, s. 1573, / 72 *in fine* ve sözü edilen Ergin kararı, par.54).

II. AİHS’NİN 41. MADDESİ’NİN UYGULANMASI

AİHS’nin 41. maddesine göre “Mahkeme işbu Sözleşme ve Protokollerinin ihlal edildiğine karar verirse ve ilgili Yüksek Sözleşmeci Tarafın iç hukuku bu ihlali ancak kısmen telafi edebiliyorsa, AİHM, gerektiği takdirde, hakkaniyete uygun surette, zarar gören tarafın adil tatminine hükmeder.”

A. Tazminat

Başvuranların her biri 70.000 Euro maddi, 30.000 Euro manevi tazminat talep etmektedir.

Hükümet bu meblağlara karşı çıkmaktadır.

AİHM, talep edilen maddi tazminat ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmadığını kaydetmektedir ve talebi reddetmektedir. Buna karşın, yargı sürecinin uzunluğu nedeniyle başvuranların manevi bakımdan haksızlığa uğradığını belirten AİHM hakkaniyete uygun şekilde manevi tazminat olarak A. Mert’e 3.000 Euro, C. Çakar ve A. Özel’in her birine 4.800 Euro ve H. Köse’ye 6.000 Euro ödenmesini kararlaştırmıştır.

AİHM ayrıca, bu başvurudaki gibi özel bir durumda, bağımsızlık ve tarafsızlık koşullarını yerine getirmeyen bir mahkeme tarafından mahkumiyet kararı alındığında, ilgilinin talebi doğrultusunda yeni bir sürecin ya da yargılamanın başlatılmasının ilke olarak tespit edilen ihlalin giderilmesi bakımından uygun bir yöntemi oluşturduğu görüşündedir (sözü edilen Ergin kararı).

B. Yargılama masraf ve giderleri

Başvuranlar kanıtlayıcı bir belge olmaksızın AİHM önünde yapmış oldukları yargı masraf ve giderleri için 20.000 Euro talep etmektedir.

Hükümet bu meblağlara karşı çıkmaktadır.

AİHM’nin yerleşik içtihadına göre bir başvuran gerçekliğini, gerekliliğini kanıtladığı makul miktarlardaki yargı giderlerini elde edebilir. Bu başvuruda AİHM, mahkemeye sunulan deliller ve sözü edilen ilkeler dikkate alındığında yargılama masraf ve giderleri hakkındaki talebi reddetmektedir.

C. Gecikme Faizi

AİHM, Avrupa Merkez Bankası'nın marjinal kredi kolaylıklarına uyguladığı faiz oranına üç puanlık bir artışın ekleneceğini belirtmektedir.

BU GEREKÇELERE DAYALI OLARAK, AİHM, OYBİRLİĞİYLE,

1. Başvurunun *kabuledilebilir* olduğuna;
2. Ceza yargı sürecinin uzunluğu nedeniyle AİHS'nin 6 / 1. maddesinin *ihlal edildiğine*;
3. Askeri mahkemenin bağımsızlıktan ve tarafsızlıktan yoksun olması nedeniyle başvurular bakımından AİHS'nin 6/1. maddesinin *ihlal edildiğine*;
4. a) AİHS'nin 44 / 2. maddesi gereğince kararın kesinleştiği tarihten itibaren üç ay içinde, ödeme tarihindeki döviz kuru üzerinden YTL.'ye çevrilmek üzere Savunmacı Hükümetin manevi tazminat olarak:
 - i. başvuranlardan C.Çakar ve A. Özel'e 4.800'er (dört bin sekiz yüz) Euro;
 - ii. H. Köse'ye 6.000 (altı bin) Euro;
 - iii. A. Mert'e 3.000 (üç bin) Euro *ödemesine*;
 - iv. belirtilen miktarların her türlü vergi ve kesintiden muaf tutulmasına;
- b) sözkonusu sürenin bittiği tarihten itibaren ödemenin yapıldığı tarihe kadar Hükümet tarafından, Avrupa Merkez Bankası'nın o dönem için geçerli olan faiz oranının üç puan fazlasına eşit oranda faiz *uygulanmasına*;
5. Adil tatmine ilişkin diğer taleplerin *reddine*;

KARAR VERMİŞTİR.

İşbu karar Fransızca olarak hazırlanmış ve AİHM'nin iç tüzüğünün 77 / 2. ve 3. maddelerine uygun olarak 31 Ocak 2008 tarihinde yazıyla bildirilmiştir.